

УДК 338.246.025.2:338.436.33:005.936.3

СИСТЕМА ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ УКРУПНЕННЯ В АГРОПРОМИСЛОВОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

Басюркіна Н.Й.

У статті на основі аналізу процесів в агропромисловому секторі України виявлено тенденції укрупнення і розроблено концептуальний підхід до формування системи державного регулювання цих процесів. Запропоновано форми і методи державного регулювання процесів агропромислового укрупнення в умовах трансформації економіки України. Розкрито суть заходів фінансової і нефінансової державної підтримки процесів укрупнення в агропромисловому секторі України. Для здійснення ефективного регулюючого державного впливу на процеси агропромислового укрупнення запропоновано структурувати їх учасників за агрегованими групами

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними задачами. В Україні відмова на початку 90-х рр. ХХ ст. від державного впливу на формування ринкових відносин руйнівним чином вплинула на сільськогосподарський сектор країни і різко знизила рівень продовольчої безпеки. Загострення під впливом глобалізації соціально-економічних суперечностей між розвинутими країнами і країнами, які розвиваються, збільшення антропогенного навантаження на природне середовище, зміна клімату, вичерпність ресурсів, зростання чисельності населення тощо, актуалізують пошук шляхів розв'язання продовольчої проблеми і забезпечення продовольчої безпеки.

Поява на продовольчому ринку генетично модифікованих продуктів, невизначеність їх впливу на здоров'я людини і навколишнє середовище викликали необхідність активного втручання держави в регулювання їх обігу. Зростання ролі держави щодо створення продовольчої безпеки відновило дискусію між прихильниками ліберальних теорій розвитку ринку та їх опонентами, що вимагає подальшого дослідження можливостей і форм узгодження дії ринкового і державного механізмів управління.

Протягом кількох останніх десятиліть у провідних країнах світу відбувалися суттєві трансформації механізмів державного управління, які переважно, торкалися їх структурно-функціонального змісту, тому першочерговим завданням у сфері державного управління є наукове обґрунтування підходів щодо підвищення дієвості механізмів державного управління агропромисловим сектором з метою надання йому нової якості і забезпечення продовольчої безпеки, що обумовлює актуальність теми статті.

Аналіз досліджень і публікацій за темою дослідження. Питання державного регулювання агропромислового сектору в контексті продовольчого забезпечення вивчалися багатьма вченими.

До відомих зарубіжних вчених, праці яких присвячено теоретичному вирішенню проблем державного регулювання економіки, відносяться Е. Вайнінг, Д. Веймер, Д. Кейнс, А. Маршал, Д. Норт, Д. Рікардо, П. Самуельсон, А. Сміт, М. Фрідман, Ф. Хайєк, Й. Шумпетер та інші.

Велика кількість вітчизняних наукових розробок присвячено державному регулюванню агропромислового сектору і пошуку шляхів виведення аграрного сектору економіки з кризового стану. Серед них можна назвати таких відомих вітчизняних вчених, як В. Амбросов, Г. Андрусенко, В. Андрійчук, П. Борщевський, В. Валентинов, П. Гайдуцький, М. Корецький, О. Крисальний, М. Латинін, А. Лисецький, І. Лукінов, П. Макаренко, В. Месель-Веселяк, О. Могильний, О. Олійник, О. Онищенко, Б. Пасхавер, П. Саблук, В. Терещенко, О. Шапоренко, О. Шпичак, В. Юрчишин та ін. Соціально-економічні, екологічні і державно-управлінські аспекти розв'язання продовольчої проблеми висвітлювались в роботах В. Бойко, Б. Буркинського, В. Власова, В. Дробот, Р. Істерліна, О. Лебединської, Е. Лібанової, Л. Купінець, В. Нелеп, Л. Ревенко, О. Садовника, О. Скидана та ін.

Невирішені частини загальної проблеми. Нині комплексний підхід до вивчення механізмів державного регулювання процесів укрупнення в агропромисловому секторі залишається мало опрацьованим.

Наявний ресурсний потенціал в аграрній сфері, завдяки якому Україна має можливість суттєво збільшити виробництво продовольства і стати помітним суб'єктом світового продовольчого ринку, вимагає методологічного забезпечення механізмів державного регулювання процесів укрупнення в агропромисловому секторі. Надзвичайно велика і пильна увага приділена в наукових працях головним питанням агропромислової інтеграції – еквівалентності та ціновому паритету в обміні між сільським господарством і промисловістю. Але практично відсутні роботи, в яких висвітлюються зміни в агропромисловій інтеграції під впливом результатів аграрної реформи. Все це обумовило написання і вибір теми статті.

Мета статті полягає в розробці концептуальних підходів до формування системи пріоритетів державного регулювання процесів укрупнення, які відбуваються в агропромисловому секторі України

Виклад основного матеріалу дослідження. Нині розпочався третій етап реструктуризації аграрних підприємств – перерозподіл власності в бік трансрегіональних корпоративних об'єднань, який до сих пір ґрунтовно не досліджувався і не узагальнювався. Такі форми господарювання, як правило, створюються шляхом оренди землі потужними промисловими підприємствами, фінансовими структурами, які інвестують кошти у виробничу і соціальну сферу села. Результатом цього етапу, який виник спонтанно і здійснюється стихійно без будь-якого втручання держави і відповідного юридичного забезпечення, стало

зосередження капіталу і агропромислового виробництва в одних руках, причому з огляду на масштаби процесу концентрації його можна назвати «надконцентрацією виробництва» [1]. Більшість нових агропромислових формувань не притаманні вітчизняній практиці агропромислової інтеграції, суттєво відрізняються між собою і не мають узагальненого визначення.

Результати проведених досліджень свідчать про жвавий розвиток в Україні величезних агропромислових формувань – агрохолдингів, починаючи з 2006 р. В 2012 р. 15 агрохолдингів орендують більше, ніж по 150 тис. га ріллі, при цьому абсолютним лідером залишається «Укрлендфармінг», який контролює 508 тис. га ріллі. До найбільших також відносяться компанії «Кернел» (330 тис. га) і «Мрія Агрохолдинг» (295 тис. га). В середньому одним із вказаних агрохолдингів орендується 200 тис. га ріллі. Нині в Україні налічується понад 50 агрохолдингів, які в сукупності контролюють близько 5 млн. га, або майже 15 % площі ріллі в Україні. Слід підкреслити, що в найближчий час переважна більшість агрохолдингів планують збільшувати розміри орендованих земельних угідь через потенційні можливості України [2].

Серед 16 агропромислових величезних підприємств Центральної Європи представлено 7 польських компаній, серед яких є лише один агрохолдинг «Cargill Polska», тоді як інші займають сектор переробки: два виробники м'яса, два – молока, один – овочів і соків. Найбільшими агропромисловими формуваннями Центральної Європи в 2012 р. стали чеська компанія «Agrofert», найбільше приватне підприємство Хорватії «AgroKor» і український холдинг «Kernel» [3]. Без переробників сільськогосподарської сировини домінують у цьому рейтингу представники України – величезні агропромислові формування холдингового типу(табл. 1.).

Таблиця 1

Основні показники господарської діяльності найбільших українських агрохолдингів у 2011 р.

Компанія	Місце в рейтингу аудиторської компанії «Deloitte Central Europe»		Виручка у 2011 р., млн. грн	Темп росту до 2010 р., %	Прибуток у 2011 р., млн. грн
	2010	2011			
Kernel	256	131	15 173	86	1806
Nibulon	152	192	7 263	-7	559
МНП - Миронівський хлібопродукт	272	240	9 820	30	2069
Cargill A.T.Ukraine	382	410	6 416	17	409
Khleb Investbud	рік заснування	444	5 979	454	32

Складено з використанням [3, 4]

Зазначимо, якщо на початку 2000-х років цей бізнес представляли створені власниками земельних і майнових паїв сільськогосподарські підприємства, середні розміри землекористування яких становили 1200 - 2000 га, то нині – переважно надвеликі корпоративні структури. Їх власники, скориставшись неврегульованістю земельних відносин і безконтрольністю з боку державних органів, «зайшли» у сільське господарство заради власної вигоди [5]. Проникаючи у найбільш рентабельні види діяльності, великі компанії забезпечують собі конкурентні переваги шляхом глибокої спеціалізації, високої концентрації та індустріалізації окремих виробництв, застосування великих доз мінеральних добрив і хімічних засобів захисту, генетично модифікованих організмів. Ці процеси спонукають до впровадження таких же технологій решту сільськогосподарських підприємств, під впливом чого почали формуватись вузькоспеціалізовані виробництва певного виду продукції, орієнтованої на міжнародні ринки і максимізацію прибутків.

Позитивні аспекти цих процесів для великого бізнесу супроводжуються негативними структурними змінами в агропродовольчому секторі, руйнуванням збалансованих місцевих аграрних комплексів, зумовленим витісненням з виробництва не вигідних для великого бізнесу видів сільськогосподарської продукції. В свою чергу це породжує підвищення продовольчої залежності національного ринку від імпорту цілого ряду важливих для населення видів продовольства, зменшення зайнятості сільського населення, витіснення його в особисті селянські господарства і за межі сіл. Таким чином великий бізнес приносить у жертву своїм економічним інтересам всі соціальні функції сільського господарства [5].

На основі дослідження діяльності нових типів агропромислових формувань в Україні було зроблено висновок про необхідність державного регулювання процесів укрупнення в агропромисловому виробництві. В першу чергу необхідно надати законодавче визначення великих підприємств, окреслити сферу їх діяльності, обмежити повноваження агрохолдингів, активно залучати їх у виконання соціальних і екологічних програм.

Проведений аналіз виявив, що державне регулювання розвитку процесів укрупнення в агропромисловому секторі нині не носить стратегічного характеру. Відсутній комплексний підхід до регулювання агропромислової інтеграції, практично не зважає на специфіку аграрної сфери і тісний взаємозв'язок виробничих і соціальних аспектів діяльності сільськогосподарських організацій. Відсутня правова регламентація і економічне обґрунтування повноважень фізичних осіб - засновників компаній великих інтегрованих керуючих корпорацій. Недостатньо забезпечені реальні права дочірніх і залежних товариств у складі холдингових структур.

Не здійснюється статистичний облік агрохолдингів і сільськогосподарських організацій, які входять до них. Діяльність сільськогосподарських організацій в складі великих приватних

інтегрованих компаній стає закритою для регіональних органів державного управління. Отримавши статус філій, вони не звітують в регіональні служби державної статистики, податкові органи. Відсутня система правових і економічних гарантій стабільного розвитку сільськогосподарського виробництва в інтегрованих формуваннях холдингового типу. Можливість одностороннього виходу інвестора і виведення його активів робить невизначеними перспективи розвитку сільськогосподарських підприємств.

Посилення позицій великих інтегрованих структур, які характеризуються високим ступенем економічного впливу, та їх перехід на макрорівень обумовлює необхідність вдосконалення антимонопольної політики.

Розвиток формальних інститутів і, передусім, нормативно-правової бази регулювання процесів укрупнення відстає від змін, які реально відбуваються і не прогнозуються. Не розроблено заходи для розвитку бажаних і стримування негативних процесів.

Діюча система регулювання агропродовольчого сектору має переважно галузевий характер. Але досвід процесів створення агропромислових формувань вказує на необхідність міжгалузевого підходу у формуванні системи державного регулювання агропромислового сектору. Формування нових міжгалузевих зв'язків і пошук на їх основі стійких форм структурних утворень повинні стати одним з основних напрямів процесу трансформації інституціонального середовища в агропромисловому секторі.

Наявність невирішених проблем, уповільнення темпів економічного зростання і нестійкий стан підприємств агропромислового сектору економіки, який досить зберігається, вимагає сприяння конкретним типам економічної активності, у тому числі відчутнішої підтримки інтеграційних процесів з метою забезпечення умов подальшої стабілізації і підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників продовольства на внутрішньому і зовнішніх ринках.

Пріоритетами розвитку процесів укрупнення в агропромисловому секторі, які обумовлюють необхідність державної підтримки, є відновлення керованості товарними, ресурсними, фінансовими потоками; підвищення ролі великих агропромислових компаній в умовах членства України в СОТ; стимулювання платоспроможного попиту населення на продукти харчування шляхом зниження сукупних витрат і формування обґрунтованих цін на продовольство; мобілізація інвестиційних ресурсів, технічне переозброєння і модернізація виробництва на базі внутрішніх накопичень і коштів учасників агропромислових формувань і залучення зовнішніх джерел; сприяння реструктуризації неплатоспроможних, збиткових і низькорентабельних сільськогосподарських підприємств шляхом включення їх до складу великих інтегрованих структур. Завдання українських державних органів по відношенню до процесів укрупнення в агропромисловій сфері полягають в тому, щоб формувати

умови, які сприяють найбільш повному розкриттю потенціалу інтеграції та укрупнення і обмеженню їх негативних проявів (рис. 1).

Рис. 1 Система державного регулювання інтеграційних процесів в агропромисловій сфері

Ці завдання визначають наявність обмежувальних і заохочувальних заходів держави по відношенню до процесів укрупнення в агропромисловому секторі. Перші спрямовані на обмеження монополістичних тенденцій в розвитку процесів укрупнення. Вони є різного роду заборонами на консолідацію власності, концентрацію сільськогосподарських угідь понад встановлений рівень. Заохочувальні заходи спрямовані на стимулювання економічного зростання за допомогою процесів укрупнення і охоплюють економічне стимулювання розвитку інтеграції через податкові, кредитні та інші економічні інструменти; безпосередня участь держави у формуванні інтегрованих структур; поліпшення властивостей території, включаючи заходи

регіональної політики, спрямовані на підвищення їх інвестиційної привабливості; надання допомоги окремим підприємствам.

Реалізація цих заходів повинна здійснюватись в таких формах і такими методами, щоб створювати для великого інтегрованого бізнесу передбачувані умови діяльності, сприяти зміцненню його конкурентоспроможності і поступальному розвитку.

Ключові форми і методи впливу держави, які сприяють підвищенню результативності процесів укрупнення в сучасній агропромисловій сфері наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Форми і методи державного регулювання процесів укрупнення в агропромисловому секторі

Форми і методи державного регулювання процесів укрупнення в агропромисловій сфері			
Підтримка в зовнішньоекономічній діяльності	Фінансова підтримка	Організаційна діяльність органів законодавчої і виконавчої влади, регулюючих інтеграційні процеси	Підтримка інвестиційно-інноваційної складової інтеграційних процесів
Заохочення процесів зливань і поглинань з фінансово-кредитними, банківськими, страховими установами з метою підвищення їх капіталізації	Кредитні пільги і відстрочення платежів і субсидування кредитів; зниження ставки кредиту; цільові кредити	Спрощення процедур узгодження і отримання дозвільної документації	Створення сприятливого інвестиційного клімату
		Створення регіональної робочої групи з агропромислової інтеграції	
Сприяння створенню спільних підприємств	Субсидії та компенсації	Заохочення соціально-орієнтованої діяльності великих компаній	Введення прискорених термінів амортизації
Захист внутрішнього ринку за допомогою митних тарифів, компенсаційних зборів, податків на імпорتنі продовольчі товари. Демпінгова політика при експорті сільськогосподарських товарів	Податкові пільги: цільові; звільнення від податків; зниження податкових ставок; «заморожування» податку; інвестиційний податковий кредит	Створення інтегрованих компаній за участю держави	Бюджетне фінансування НДДКР

Складено автором з використанням [6]

Однією з найважливіших форм державного регулювання є підтримка зовнішньоекономічної діяльності агропромислових формувань в умовах членства України в СОТ. Для подальшого підвищення конкурентоспроможності вітчизняного агропромислового сектору необхідно не лише використати наявні порівняльні переваги, але

сформувати їх. Покладатись на спонтанно-стихийний шлях укрупнення є глибоко помилково і політично небезпечно. В зв'язку з цим потрібні розробка і впровадження державних заходів попереджувального характеру.

Світовий досвід свідчить, що основними суб'єктами інтеграції країн в глобальний економічний простір є транснаціональні корпорації, великі інтегровані компанії. Низька організованість, неузгодженість діяльності традиційних сільськогосподарських підприємств, домогосподарств і фермерських господарств обмежують їх конкурентоспроможність на зовнішніх і внутрішніх ринках. Внаслідок цього державний регулюючий вплив має бути зорієнтовано на активізацію інтеграційних процесів і підтримку діяльності великого інтегрованого агропромислового бізнесу.

Проблема полягає в тому, щоб забезпечити вітчизняним компаніям, які значно поступаються західним конкурентам за капіталом, масштабом і асортиментом продукції, можливість для прискореного розвитку. На сучасному етапі повинна реалізовуватись дирижистська аграрна політика – вироблення і здійснення адаптаційної стратегії, активної участі держави в її реалізації. Це дасть мультиплікативний ефект і сприятиме підвищенню конкурентоспроможності і розвитку агропромислової сфери.

Логіка розвитку світової торгівлі така, що вижити в міжнародній конкурентній боротьбі можуть тільки великі, добре організовані компанії. Тому державна діяльність повинна сприяти створенню відповідних умов для формування інтегрованих вітчизняних структур.

Національний агробізнес здатний витримати в конкурентній боротьбі тільки в тому випадку, якщо він структурується в потужні інтегровані компанії, які відповідають міжнародним аналогам. З метою підвищення конкурентоспроможності українського агробізнесу необхідно заохочувати інтеграцію з банківськими і страховими організаціями, поширення асоціативних форм інтеграції. Законодавчо має бути дозволене здійснення погоджених дій в певні періоди часу між учасниками асоціацій і інших учасників агропродовольчого ринку з метою подолання кризових ситуацій при обґрунтуванні економічного ефекту угод. Держава повинна взяти на себе створення ринково-інфраструктурного забезпечення агропромислового сектору: мережі кредитних, страхових і торгових організацій, бірж і оптових ринків, інформаційних систем, консалтингових служб, організацій стандартизації і сертифікації.

Консолідація капіталу на міжнародному рівні є загальносвітовою тенденцією. З кінця 90-х років XX століття більше 80 % прямих іноземних інвестицій в розвинених країнах припадає не на створення нових підприємств і інвестиції в нові проекти, а на транснаціональне злиття і поглинання.

Позитивний досвід функціонування міжнародних компаній вже існує в агропродовольчому секторі України і демонструє додаткові вигоди, обумовлені міжнародним розподілом праці, доступом до нових технологій, дешевших ресурсів і ненасичених ринків, що формує синергетичний ефект інтеграції в світогосподарські стосунки. Розвиток виробництва безпечної, натуральної харчової продукції високої якості є

пріоритетним напрямом інноваційної діяльності, що забезпечує успіх в конкуренції.

Для успішного просування на світовий ринок виробництво експортної, екологічно чистої продукції на території України може бути організовано у формі спільних підприємств із зарубіжними компаніями - виробниками продуктів харчування. Це дасть можливість підвищувати технічний і технологічний рівень виробництва; вдосконалювати організацію і управління, впроваджувати досягнення світової практики менеджменту і маркетингу, економити на міжнародних транзакціях, що є важливою умовою при існуючій системі валютного контролю. Відсутність державного протекціонізму в експортній сфері значно знижує шанси вітчизняних компаній на ринках інших країн.

Доцільно по можливості розширити практику залучення іноземних інвестицій на компенсаційній основі, коли відшкодування вкладених коштів здійснюється через постачання продукції. Іноземні кредити, які притягаються на компенсаційній основі, повинні гарантуватись державою. Окрім створення спільних підприємств державний регулюючий вплив повинен сприяти розвитку договірних форм інтеграції – укладенню спеціальних контрактних угод: технологічних, маркетингових, лізингових; з навчання персоналу; розвитку франчайзингу, аутсорсингу; розширення неакціонерних форм співпраці, які припускають інтеграцію на основі тривалих контрактів між її учасниками. Це дасть можливість для спільної діяльності підприємств, які мають різний фінансовий і ринковий стан, тобто великих і дрібних підприємств, що особливо актуально для агробізнесу.

Кількість видів діяльності, здатних витримати вимоги міжнародної конкуренції на підставі природних виробничих переваг, залишається надзвичайно малою: виробництво зерна, соняшнику, цукру. Для її збільшення і стійкого економічного розвитку необхідно активізувати використання інновацій і інвестицій, проводити активну державну політику.

Важливою формою державного регулювання процесів створення агропромислових формувань є фінансова підтримка, яка припускає використання інструментів прямої фінансової участі держави шляхом надання кредитних і податкових пільг, дотацій і компенсацій.

В перспективі більше уваги має бути приділено заходам сприяння зростання конкурентоспроможності агропромислових інтегрованих формувань шляхом підвищення їх капіталізації, що дозволить посилити в довгостроковому плані позиції країни на світових ринках. В зв'язку з цим доцільним є спрощення їх доступу до фінансових і кредитних ресурсів.

Однією з необхідних форм державного впливу на розвиток інтеграційних процесів в агропромисловій сфері є підтримка їх інвестиційної і інноваційної складової. З цією метою пропонується:

– розвивати програму бюджетного субсидування частини банківської процентної ставки; прийняти програми повної компенсації ставки банківського кредиту і 1/3-1/2 його вартості, за умови, що кредити

беруться на придбання техніки і технологій нового покоління, фінансування наукових досліджень та їх впровадження в агропромислове виробництво;

– ввести систему надання державних гарантій для залучення коштів під інвестиційні проекти, яка дозволяє понизити ризики приватного бізнесу, зацікавити його інвестувати свої кошти в аграрну сферу;

– прийняти програму компенсації державним і комерційним лізинговим компаніям 1/3-1/2 лізингових платежів сільськогосподарських підприємств; субсидії можуть надаватися і лізинговим компаніям, які здійснюють лізингову діяльність в агропромисловій сфері;

– застосовувати систему участі держави у фінансуванні найбільш перспективних проектів, які пройшли конкурс. Підтримку повинні отримувати проекти, які створюють нові або збільшують існуючі виробничі потужності, удосконалюють технологію процесу виробництва, покращують якість продукції. Особливо слід враховувати можливість створення нових робочих місць і підвищення кваліфікації зайнятих працівників;

– здійснювати бюджетне фінансування НДДКР;

– розвивати інноваційну інфраструктуру агропромислового сектору через створення спільних з підприємницькими структурами інвестиційних фондів та інформаційно-консультаційних центрів.

Вважаємо необхідним стимулювати інвестиційну діяльність в агропромисловій сфері за допомогою податкового регулювання.

Вважаємо за доцільне передбачити для організацій, які здійснюють технологічну модернізацію виробництва, право прискореної амортизації машин і заново введеного в експлуатацію технологічного устаткування.

Формами нефінансової підтримки процесів укрупнення з боку держави є адміністративні пільги, орієнтовані, в основному на залучення іноземних інвесторів, і реєстрація, яка включає спрощений порядок, відмову від ліцензування, прийняття угод про співпрацю між урядом і агропромисловими інтегрованими формуваннями.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Конструктивна державна аграрна політика не може будуватись за абстрактно-ліберальним принципом «подібності умов господарювання для всіх економічних суб'єктів». Глибоке знання владними структурами галузевих і регіональних особливостей господарювання різних суб'єктів ринку є неодмінною умовою підвищення ефективності взаємодії між виконавчою владою і агробізнесом. Для здійснення більш зваженого регулюючого державного впливу на розвиток інтеграційних процесів пропонується структурувати їх учасників за агрегованими групами. Заходи державної стратегії по відношенню до різних груп мають бути диференційовані.

Для групи лідерів державного рівня вони повинні включати заходи, які забезпечують ефективний вихід інтегрованих структур на макроекономічний рівень, в глобальний економічний простір. Вигоди, які отримуються від розширення світогосподарських зв'язків, дадуть їм можливість ще більше посилити свою конкурентоспроможність,

розширюючи ринки і збільшуючи прибуток. Держава повинна підтримувати соціально орієнтовану поведінку цих компаній. Для стимулювання їх діяльності в цій області пропонується виводити з оподаткованої бази регіональних і місцевих податків обсяг грошових коштів, вкладених на проведення соціально орієнтованих заходів. Список допущених до вирахування і максимальний обсяг цих витрат від загального обсягу податкових відрахувань повинні визначати регіональні органи управління.

Для приватних інтегрованих компаній середніх розмірів потрібна реалізація системи заходів підтримки рівних умов конкуренції з лідерами і стимулювання їх розвитку до рівня лідера за обсягами виробництва або за ефективністю господарювання. Це підтримка може виражатись у вигляді стимулювання впровадження інноваційних технологій, виробництва якісніших продуктів, оптимізації витрат за рахунок впровадження досконаліших форм виробництва. Необхідно підтримувати соціально орієнтовану діяльність компаній середніх розмірів. Їх соціальна діяльність носитиме менш масштабний, чим у лідерів, і орієнтований на ближчі цілі характер.

Невеликі інтегровані компанії, працюючі на регіональному ринку, вимагають особливої уваги. По відношенню до них державна підтримка повинна зосередитись на створенні спільних, тобто за участю коштів держави і зацікавлених компаній, інфраструктурних організацій, а також стимулюванні оновлення основних засобів і впровадження інноваційних технологій.

Роль таких агропромислових формувань, як асоціації і галузеві союзи, в розвитку агропромислового сектору повинна посилюватись. При розробці інструментарію макрорегулювання, який включає перспективні програми соціально-економічного розвитку, державні цільові програми, концепції розвитку окремих видів діяльності необхідно враховувати пропозиції і прогнозні розробки провідних союзів і асоціацій.

По відношенню до автономних агропромислових структур, задіяних в договірних формах інтеграції, державний регулюючий вплив має бути спрямований на стимулювання створення ефективних кластерних систем. Наявність умов для формування систем взаємозв'язаних підприємств, кліматичні і територіальні особливості регіонів створюють передумови для переростання їх в повноцінні агропромислові кластери. Створення агропромислових кластерів в стратегічному плані дозволить: структурувати розвиток аграрної сфери регіону; сформувати оптимальну структуру регіональної економіки з точки зору стійкості економічного зростання; досягти збалансованого розвитку виробництва, переробки, торгівлі з метою забезпечення розширеного відтворення; забезпечити стійкі конкурентні переваги на українських ринках, підняти рівень розвитку сільських територій.

Важлива функція державного управління полягає у формуванні середовища, яке ставить бізнес перед об'єктивно обумовленою необхідністю розвитку. Регулюючий вплив держави повинен

здійснюватись так, щоб в діяльності більшості великих агропромислових формувань був не поточний комерційний інтерес, а ефективний стійкий, поступальний розвиток виробництва. Реалізація цих положень дозволить підвищити ефективність процесів укрупнення агропромислового виробництва, створення інтегрованих формувань, сприятиме розвитку всього агропромислового сектору.

Література:

1. Андрійчук В. Г. Надконцентрація агропромислового виробництва і земельних ресурсів та її наслідки / В. Г. Андрійчук // Економіка АПК. – 2009. – № 2. – С. 3-9.
2. ТОП-25 лендлордів України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL: <http://domik.volyn.ua/articles/top-25-lendlordiv-ukraini>, 2012.
3. Українські агрохолдинги в рейтингу Deloitte [Електронний ресурс] – Режим доступу : URL : <http://www.agrotimes.net/ukrayinsk-agroholdingi-v-reytingu-deloitte.html>
4. Список 200 найбільших компаній України 2012 року [Електронний ресурс] – Режим доступу : URL : <http://forbes.ua/magazine/forbes/1339376-korporaciya-ukraina-200-krupnejshih-kompanij-2012>
5. Пасхавер Б., Юрчишин В., Бородіна О., Шубравська О., Прокопа І., Молдаван Л., Осташко Т. Аграрний сектор: час принципово змінити орієнтири розвитку / Б. Пасхавер, В. Юрчишин, О. Бородіна // Дзеркало тижня. – 2010 – №26. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL: <http://dt.ua/articles/60696>.
6. Лещева М. Г., Трухачев В.И. Развитие интеграционных процессов в аграрной сфере экономики/ М.Г. Лещева, В.И. Трухачев – Ставрополь: АГРУС, 2008. – 308 с.

Abstracts

Basiurkina N.J.

The system of government control of enlargement processes is in Ukrainian agroindustrial sector

In the article on the basis of analysis of processes in the Ukrainian agroindustrial sector the tendencies of enlargement are deduced and worked out conceptual approach to forming of the system of government control of these processes. Forms and methods of government control of agroindustrial enlargement processes are offered in the conditions of Ukrainian economy transformation. Essence of measures of financial and not financial state support of enlargement processes is exposed in the Ukrainian agroindustrial sector. For realization of effective regulative state influence on the processes of agroindustrial enlargement it is suggested to classify their participants after large-sized groups.